

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW**

Delegatura w Lublinie
20-012 Lublin, ul. Ochotnicza 10
Tel. (0-81) 532-35-31, 532-54-48,
743-77-30, Fax (0-81) 532-08-26
E-mail: lublin@uokik.gov.pl

Lublin, dnia października 2008r.

RLU-61-40/08/RD

Decyzja Nr RLU 54/08

Stosownie do art. 33 ust. 6 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939),

- działając w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko przedsiębiorcy Jerzemu Gawrylukowi prowadzącego działalność gospodarczą pod nazwą Ośrodek Szkolenia Kierowców „V MAX” w Białymstoku :

Na podstawie art. 26 ust. 1 o ochronie konkurencji i konsumentów **uznaje się za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów praktykę w/w przedsiębiorcy polegającą na zamieszczeniu w stosowanym w obrocie z konsumentami wzorcu – Umowie o szkolenie podstawowe stosowanym w Ośrodku Szkolenia Kierowców „V MAX” w Białymstoku, postanowienia o treści: „*Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających*”, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.), co stanowi naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów i nakazuje się zaniechanie jej stosowania.**

Uzasadnienie

W związku z ogólnopolskim badaniem wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących ośrodki szkolenia kandydatów na kierowców, w ramach postępowania wyjaśniającego (RLU-405-3/08/RD/JS) przeprowadzono kontrolę działalności ww. przedsiębiorców zawierających z konsumentami umowy o świadczenie usług edukacyjnych. W toku podjętych działań ustalono, że umowy i regulaminy szkolenia zawierane przez przedsiębiorców z konsumentami z wykorzystaniem wzoru umowy bądź regulaminu szkolenia o świadczenie usług edukacyjnych obejmują przytoczone w sentencji postanowienie, co do którego zachodziło podejrzenie, że jest ono

tożsame z klauzulami abuzywnymi wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (zwanego dalej także rejestrem). W tych okolicznościach konieczne stało się wszczęcie niniejszego postępowania administracyjnego.

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

Jerzy Gawryluk zwany dalej przedsiębiorcą prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Prezydenta Miasta Białystok pod numerem 00662061. W ramach tej działalności prowadzi Ośrodek Szkolenia Kierowców „V MAX” w Białymstoku.

W ramach tak zorganizowanej działalności przedsiębiorca świadczy na rzecz konsumentów uczestniczących w kursach nauki jazdy usługi edukacyjne. Przy zawieraniu umów o świadczenie tych usług przedsiębiorca stosuje *Umowę o szkolenie podstawowe*. Analiza treści przedłożonego wzoru wykazała, że zawiera ona następujące postanowienie: „*Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających*”.

W toku niniejszego postępowania przedsiębiorca ustosunkował się do postawionego mu zarzutu w piśmie z dnia 12. 08. 2008 r. W piśmie z tej daty wskazał, że w ponad 200 przypadkach zawarcia umowy nie miał żadnych zastrzeżeń ani sugestii dotyczących treści umowy, nie nastąpiło też żadne rozwiązanie umowy z powodu zakwestionowanego punktu. Wymieniona wyżej umowa została przygotowana samodzielnie przez przedsiębiorcę.

Jednocześnie przedsiębiorca przesłał, nowy wzór umowy nie zawierający zakwestionowanego zapisu i oświadczył, że nowy poprawiony wzór umowy wprowadził z dniem 4.08.2008 r. Przedsiębiorca nie poinformował o dacie zakończenia aneksowania umów zawierających zakwestionowany zapis, „*Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających*”.

Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Stosownie do art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Na mocy art. 24 ust. 2 pkt. 1 ww. ustawy za praktykę tego rodzaju uznaje się godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umowy, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (zwanego dalej także rejestrem). Aby można było stwierdzić naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów muszą kumulatywnie zostać spełnione następujące przesłanki:

- oceniane zachowanie musi być podejmowane przez podmiot będący przedsiębiorcą w rozumieniu ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów,
- rozważana praktyka musi być bezprawna,
- praktyka taka musi godzić w zbiorowe interesy konsumentów, w związku z czym dochodzi do naruszenia interesu publicznego.

Zgodnie z art. 4 pkt. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Z art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej

wynika, że przedsiębiorcą jest m. in. osoba fizyczna, która we własnym imieniu wykonuje działalność gospodarczą. W rozważanym przypadku podmiot, których dotyczy niniejsze postępowanie Ośrodek Szkolenia Kierowców „V MAX” w Białymstoku, bez wątplenia posiada status przedsiębiorcy. Jest to osoba fizyczna, która podlega wpisowi do ewidencji działalności gospodarczej. Jej zachowanie podlega więc kontroli dokonywanej na gruncie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Kolejną przesłanką, która musi zostać spełniona, aby było możliwe stwierdzenie naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, jest bezprawność rozważanego zachowania. Jedno z działań zakazanych na gruncie niniejszego przepisu stanowi posługiwanie się w obrocie konsumenckim postanowieniami wzorców umów uznanymi za niedozwolone i wpisanymi do prowadzonego przez Prezesa Urzędu rejestru.

Dodać należy, że zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ustawa ta reguluje zasady i tryb przeciwdziałania praktykom naruszającym zbiorowe interesy konsumentów, jeżeli praktyki te wywołują lub mogą wywoływać skutki na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Dla stwierdzenia, że dana praktyka jest niezgodna z art. 24 ww. ustawy wystarczające jest więc wykazanie, że potencjalnie istniało zagrożenie naruszenia interesów konsumentów w skutek zastosowania określonego postanowienia w umowach z konsumentami w przypadku zaistnienia określonych okoliczności. W niniejszym przypadku przedsiębiorca przyznał, że zawierał umowy z konsumentami z kwestionowanym zapisem w umowie.

W toku niniejszego postępowania przedsiębiorcy postawiono zarzut posługiwania się w obrocie konsumenckim następującym postanowieniem wzorca umowy: *„Natychmiastowe rozwiązanie umowy bez zwrotu wpłaconej sumy pieniędzy może nastąpić w przypadku próby uczestniczenia w szkoleniu w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających”*.

Na mocy przedmiotowej klauzuli przedsiębiorca zastrzegł, iż nawet w przypadku pojedynczego przyścia na zajęcia w stanie wskazującym na spożycie alkoholu czy innych środków odurzających następuje natychmiastowe rozwiązanie umowy z uczestnikiem kursu, bez prawa zwrotu poniesionych opłat. W takiej sytuacji pomimo, że przedsiębiorca został zwolniony ze świadczenia usług na rzecz konsumenta, konsument nie może domagać się zwrotu uiszczonych opłat.

Przedmiotowe postanowienie jest tożsame z klauzulą wpisaną do rejestru pod numerem 961, do czego doszło na mocy wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (zwanego dalej także SOKiK) z dnia 12. 04. 2006r. (sygn. akt XVII AmC 15/05): *„Zleceniobiorca ma prawo usunięcia uczestnika szkolenia z pojedynczych zajęć lub dyscyplinarnego usunięcia z kursu, bez prawa zwrotu poniesionych opłat, w następujących przypadkach: - stawienia się na zajęcia dydaktyczne w stanie wskazującym na spożycie alkoholu lub innych środków odurzających, - podejmowania przez uczestnika szkolenia działań powszechnie nieakceptowanych społecznie, utrudniających pracę lektorów lub dezorganizujących działalność grupy dydaktycznej”*.

W związku z tym rozważaną klauzulę należało uznać za niezgodną z art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964r. Kodeks cywilny (Dz. U Nr 16, poz. 93 ze zm., zwanej dalej także Kc), który stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Postanowienie to narusza również art. 385³ pkt 9 i 13 Kc, na mocy których za niedozwolone uznaje się regulacje, które przyznają kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy (9) lub przewidują utratę prawa żądania zwrotu

świadczenia konsumenta spełnionego wcześniej niż świadczenie kontrahenta, gdy strony wypowiedają, rozwiązują lub odstępują od umowy (13).

W obu porównywalnych zapisach to przedsiębiorca decyduje samodzielnie o zaistnieniu przesłanek warunkujących usunięciem uczestnika z kursu oraz zatrzymaniu wniesionych opłat za szkolenie pomimo, że umowa konsumenta z ośrodkiem o szkolenie nie została w całości zrealizowana.

W tym miejscu należy zwrócić uwagę, że Prezes Urzędu może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do rejestru, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie. Wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ Kodeksu postępowania cywilnego, od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, skutek także wobec osób trzecich. Zgodnie ze stanowiskiem SOKiK wyrażonym w wyroku z dnia 25. 05. 2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Trafność wyżej opisanego stanowiska potwierdził również Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13. 07. 2006r. (sygn. akt III SZP 3/06). Pomimo, iż powyżej przywołane wyroki zapadły pod rządami ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2000r., to orzecznictwo to należy uznać za aktualne także w obecnym stanie prawnym. Na gruncie obowiązującej ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów z 2007r. rozważana kwestia została uregulowana w analogiczny sposób, a zatem nie występują różnice, które nakazywałyby odejście od ustalonej linii orzecznictwa i w konsekwencji tego odmienną ocenę prawną badanego zagadnienia. Przyjęcie zasady formalnej jawności niniejszego rejestru oznacza, że od chwili wpisania do niego określonego postanowienia zakazane jest stosowanie tożsamyh postanowień w obrocie konsumenckim i nikt nie może zasłaniać się nieznajomością dokonanych wpisów. Rejestr postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone jest prowadzony przez Prezesa Urzędu. W praktyce jest on powszechnie dostępny w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu pod adresem WWW.uokik.gov.pl. W tym stanie rzeczy należało stwierdzić, że przedsiębiorca dopuścił się stosowania klauzuli wpisanej do rejestru.

Stosownie do art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ochrona interesów przedsiębiorców i konsumentów podejmowana w ramach działań Prezesa Urzędu jest prowadzona w interesie publicznym. Działania oparte na przepisach niniejszej ustawy są zatem podejmowane w interesie publicznym, w celu ochrony interesów zbiorowości, a nie wprost poszczególnych, indywidualnych uczestników rynku. Naruszenie interesu publicznego stanowi bezwzględny warunek do uznania kompetencji Prezesa Urzędu do rozstrzygnięcia określonej sprawy. Interes publiczny zostaje naruszony wówczas, gdy oceniane działania godzą w interesy ogólnospołeczne i dotyczą szerokiego kręgu uczestników rynku i poprzez to powodują zaburzenia w jego prawidłowym funkcjonowaniu. Do naruszenia interesu publicznego dochodzi, gdy skutki określonych działań mają charakter powszechny, dotyczą wszystkich potencjalnych podmiotów na danym rynku¹.

¹ Konrad Kohutek w: „Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz”, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2008r., strona 47

Pojęcie zbiorowych interesów konsumentów zostało szeroko omówione przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10. 04. 2008r. (sygn. akt III SK 27/07). W uzasadnieniu Sąd Najwyższy podał, iż gramatyczna wykładnia tego pojęcia prowadzi do wniosku, że chodzi o zachowanie przedsiębiorcy, które godzi w interesy grupy osób stanowiących określony zbiór. Rezultaty tej wykładni modyfikuje zastrzeżenie, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma interesów indywidualnych. Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że przy konstruowaniu pojęcia „*zbiorowego interesu konsumentów*” nie można opierać się tylko i wyłącznie na tym, czy oceniana praktyka przedsiębiorcy skierowana jest do „*nieoznaczonego z góry kręgu podmiotów*”. Wystarczające powinno być w jego ocenie ustalenie, że zachowanie przedsiębiorcy nie jest podejmowane w stosunku do zindywidualizowanych konsumentów, lecz względem członków danej grupy (określonego kręgu podmiotów), wyodrębnionych spośród ogółu konsumentów, za pomocą wspólnego dla nich kryterium. Sąd Najwyższy orzekł też, że „*praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest (...) takie zachowanie przedsiębiorcy, które podejmowane jest w warunkach wskazujących na powtarzalność zachowania w stosunku do indywidualnych konsumentów wchodzących w skład grupy, do której adresowane są zachowania przedsiębiorcy, w taki sposób, że potencjalnie ofiarą takiego zachowania może być każdy konsument będący klientem lub potencjalnym klientem przedsiębiorcy*”.

W niniejszym przypadku doszło do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Oceniane zachowanie przedsiębiorcy dotyczy szerokiego kręgu najsłabszych uczestników rynku, jakimi są konsumenci. Dotyczy ono wszystkich tych osób, które zawarły z przedsiębiorcą umowy o kształcenie oraz wszystkich jego potencjalnych klientów. Rozważane działanie godzi więc w zbiorowe interesy konsumentów. Stanowi ono też zakazaną prawem praktykę, gdyż jest podejmowane w sposób powtarzalny. Już z samej istoty wzorców umów wynika to, że działania przedsiębiorców wykorzystujących je jest ustalone, jednakowe, powtarzalne we wszystkich przypadkach.

Uwzględniając wszystkie ww. okoliczności niniejszej sprawy należało orzec, że przedsiębiorca dopuścił się naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Stąd należało orzec, jak w sentencji niniejszej decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 Kpc – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Lublinie.

Otrzymuje:

Jerzy Gawryluk
Ośrodek Szkolenia Kierowców
„V MAX”
ul. [REDAKTOWANE]
[REDAKTOWANE] Białystok

